

Drentse erfgoedvrijwilligers in beeld

Een vragenlijstonderzoek naar
erfgoedvrijwilligers in Drenthe

Drentse erfgoedvrijwilligers in beeld

Een vragenlijstonderzoek naar
erfgoedvrijwilligers in Drenthe

Henk Vinken
Bianca Koomen

Colofon

Het PON & Telos en Pyrrhula Research Consultants hebben dit onderzoek verricht in opdracht van

DRENTS ARCHIEF

**Platform
Drentse
Musea**

Auteurs

Henk Vincken

Bianca Koomen

Foto omslag

Vervaardiger: Albert Egges van Giffen.

Collectie: Drents Archief.

Collectienaam: Groninger Instituut voor Archeologie.

Datum

september 2023

hetpon|telos

pyrrhula

RESEARCH CONSULTANTS

© 2023 Het PON & Telos en Pyrrhula Research Consultants

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij Het PON & Telos en Pyrrhula Research Consultants. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld. Vermenigvuldiging en publicatie in een andere vorm dan dit rapport is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van Het PON & Telos en Pyrrhula Research Consultants. Hoewel deze publicatie met de grootst mogelijke zorg is samengesteld, kan Het PON & Telos en Pyrrhula Research Consultants geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten.

Meer informatie

www.hetpon-telos.nl / www.henkvincken.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Onderzoeksvraag	1
1.2	Onderzoeksmethode	2
1.3	Leeswijzer	3
2	Erfgoedvrijwilligers in beeld	4
2.1	Achtergrondkenmerken van de erfgoedvrijwilligers	4
2.2	Type organisatie	8
2.3	Activiteiten	11
2.4	Motivaties en drijfveren	13
2.5	Impact COVID-19	15
2.6	Ondersteuning en Samenwerking	17
	Bijlage A Onderzoeksverantwoording	20

1 Inleiding

In het voorjaar van 2022 is door het PON & Telos en Pyrrhula Research Consultants een pionierend onderzoek uitgevoerd in de provincie Zuid-Holland naar meer inzicht in de erfgoedvrijwilligers in die provincie¹. De insteek van het onderzoek van Erfgoedhuis Zuid-Holland was van meet af aan om de aanpak uit te breiden naar de andere provincies, om zo tot een beter landelijk dekkend beeld te komen van de erfgoedvrijwilligers en de betekenis die hun werk voor de erfgoedsector heeft. Momenteel wordt het onderzoek herhaald in de overige 11 provincies, om zo per provincie én uiteindelijk landelijk meer beeld te krijgen van de omvang en inzet van de erfgoedvrijwilligers. In dit deelrapport zijn de resultaten van het vragenlijstonderzoek in Drenthe te vinden. Nadat alle deelonderzoeken zijn uitgevoerd, volgt een overkoepelend rapportage voor de erfgoedvrijwilligers in het gehele land, waarin we de resultaten van de verschillende deelonderzoeken combineren. Hierin zullen we ook een overkoepelende beschouwing geven en aanbevelingen formuleren.

Onderzoek in Drenthe vanuit Drents Archief en Platform Drentse Musea

Het Drents Archief

Het Drents Archief is hét regionaal historisch centrum van Drenthe. Ze beheren de authentieke bronnen van overheden, particulieren en bedrijven in de provincie Drenthe. Via diverse activiteiten en informatieoverdracht over het erfgoed zorgen ze dat men een andere blik krijgt op de omgeving van Drenthe en vergroten ze het historisch besef van mensen over de regio. Hiermee leveren ze een bijdrage aan de maatschappelijke betrokkenheid, het burgerschap en de sociale cohesie in de samenleving.

Platform Drentse Musea

Het Platform Drentse Musea ondersteunt ruim 50 musea in Drenthe. De belangrijkste taken van het platform bestaan uit deskundigheidsbevordering, ondersteuning en kennisdeling op het gebied van collectie, marketing & communicatie, bedrijfsvoering en publiek & presentatie. Daarnaast focust het platform zich op de gezamenlijke promotie van Drentse musea en het opstarten van samenwerkingen.

Opmerking: gezien de achterban van Drents Archief en Platform Drentse Musea, zijn er relatief veel historische verenigingen, archieven en musea vertegenwoordigd onder de respondenten.

1.1 Onderzoeksvraag

De centrale vraag van het onderzoek is: *Hoe ziet de totale samenstelling van het vrijwilligersbestand van erfgoedinstellingen in Drenthe in 2022 eruit?*

Om deze centrale vraag te kunnen beantwoorden, zijn er een aantal deelvragen. De eerste drie van deze deelvragen hebben betrekking op het in beeld brengen van het aantal vrijwilligers en hun ureninzet. De overige vijf deelvragen hebben betrekking op het in beeld krijgen van de achtergrond en drijfveren van de erfgoedvrijwilligers:

¹ ¹ Zie hier: <https://www.erfgoedhuis-zh.nl/onderzoek-erfgoedvrijwilligers>

1. Hoeveel vrijwilligers zijn er in totaal werkzaam in de erfgoedsector in Drenthe?
2. Hoe zijn deze vrijwilligers verdeeld over de verschillende soorten erfgoedinstellingen en typen erfgoed?
  - a. Soort erfgoed: materieel en immaterieel
  - b. Soort organisatie: musea, archieven en historische verenigingen
  - c. Thema van het erfgoed: archeologie, funerair, gebouwd, etc.
3. Wat is de inzet van de vrijwilligers (aantal uren)?
4. Hoe zijn deze vrijwilligers verdeeld over demografische gegevens? (leeftijd, geslacht, etnische achtergrond, woonplaats, etc.)
5. Hoe zijn deze vrijwilligers verdeeld over de verschillende soorten rollen en functies? (digitaliseren, publieksbereik, educatie, onderzoek, archiveren, etc.)
6. Wat zijn de drijfveren van vrijwilligers om zich in te zetten?
7. Wat is de betrokkenheid van de vrijwilligers (hoe lang zijn ze werkzaam bij de organisatie)?
8. Welke impact heeft de COVID-19 pandemie gehad op het vrijwilligersbestand?

1.2 Onderzoeksmethode

Om genoemde onderzoeksvragen te beantwoorden, brengen we verschillende en tot op heden versnipperde informatiebronnen bij elkaar. We hebben de volgende onderzoeksmethoden toegepast:

1. **Inventarisatie koepelorganisaties***: Welke koepelorganisaties, samenwerkingsverbanden en platforms zijn er? Wie zijn hun leden? En hoe ziet het vrijwilligersbestand van deze leden eruit? Dit vragen we uit bij zowel landelijk georganiseerde koepels als provinciale koepels.
Let op: dit is geen onderdeel van deze rapportage en volgt separaat.
2. **Online vragenlijstonderzoek onder erfgoedorganisaties**: Hoeveel vrijwilligers werken er bij de erfgoedorganisatie? Wat zijn hun kenmerken, motivaties en drijfveren? Ook gaan we in dit onderzoek na wat de ervaren gevolgen van corona zijn. Het vragenlijstonderzoek is uitgevoerd via:
  - a. Een gerichte uitnodiging aan het adressenbestand van erfgoedorganisaties, aangeleverd door Drents Archief en Platform Drentse Musea
  - b. Open link naar de vragenlijst, ter verspreiding gestuurd via verschillende communicatie-uitingen van Drents Archief en Platform Drentse Musea, zoals social media, nieuwsbrieven en via persoonlijke gesprekken.

*Waar we in dit rapport spreken over koepelorganisaties, bedoelen we ook andere samenwerkingsverbanden of samenwerkende platforms waarin erfgoeddomeinen zich verenigen.

Een uitgebreide onderzoeksverantwoording is terug te vinden in bijlage A van dit rapport.

1.3 Leeswijzer

We presenteren in deze rapportage de resultaten van het vragenlijstonderzoek, met daarin de kenmerken van de vrijwilligers van de erfgoedorganisaties, motivaties, drijfveren en de ervaren gevolgen van de coronacrisis. In de bijlage van dit rapport besteden we aandacht aan de onderzoeksverantwoording.

Opmerking: gezien het aantal organisaties (55) dat de vragenlijst heeft ingevuld, rapporteren we in aantallen (n) en niet in percentages.

2 Erfgoedvrijwilligers in beeld

In dit hoofdstuk schetsen we een beeld van de 2.256 erfgoedvrijwilligers die betrokken zijn bij de 55 erfgoedorganisaties **die de vragenlijst hebben ingevuld**. We kijken naar de achtergrondkenmerken van de erfgoedvrijwilligers en naar hun motivaties en drijfveren om met erfgoed te werken. Ook schetsen we een beeld van de achtergrond van de erfgoedorganisaties: we kijken op welke wijze zij georganiseerd zijn en welk type activiteiten zij doen. Tot slot kijken we naar de ervaren gevolgen van de coronacrisis.

Noot: separaat volgt een rapportage met een meer gedegen inschatting van alle erfgoedinitiatieven en de bij hen betrokken erfgoedvrijwilligers in Drenthe.

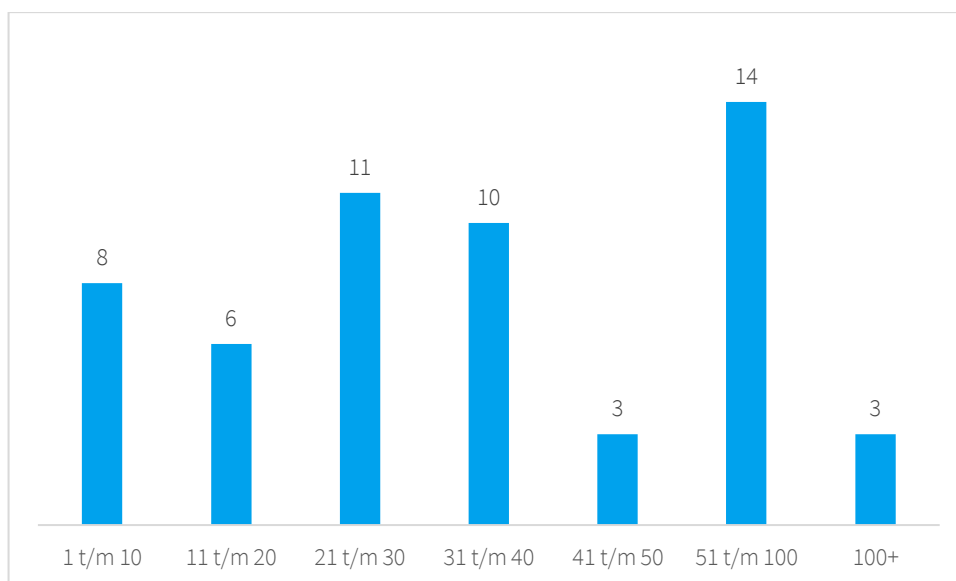
2.1 Achtergrondkenmerken van de erfgoedvrijwilligers

Waar komen erfgoedvrijwilligers vandaan? Wat is hun leeftijd, opleidingsniveau en culturele achtergrond? In deze paragraaf geven we meer inzicht in de achtergrond van de erfgoedvrijwilligers in Drenthe.

Aantal vrijwilligers in grootteklassen

Om een beeld te krijgen van hoeveel vrijwilligers er per deelnemende organisatie werken, hebben we de vrijwilligers ingedeeld in grootteklassen. In onderstaand figuur is te zien dat de grootteklassen behoorlijk verdeeld zijn. Bij de meeste organisaties die de vragenlijst hebben ingevuld zijn tussen de 51 en 100 vrijwilligers betrokken (14 organisaties geven dit aan). 11 organisaties geven aan dat er bij hen tussen de 21 en 30 vrijwilligers zijn betrokken en bij 10 organisaties zijn tussen de 31 en 40 vrijwilligers betrokken.

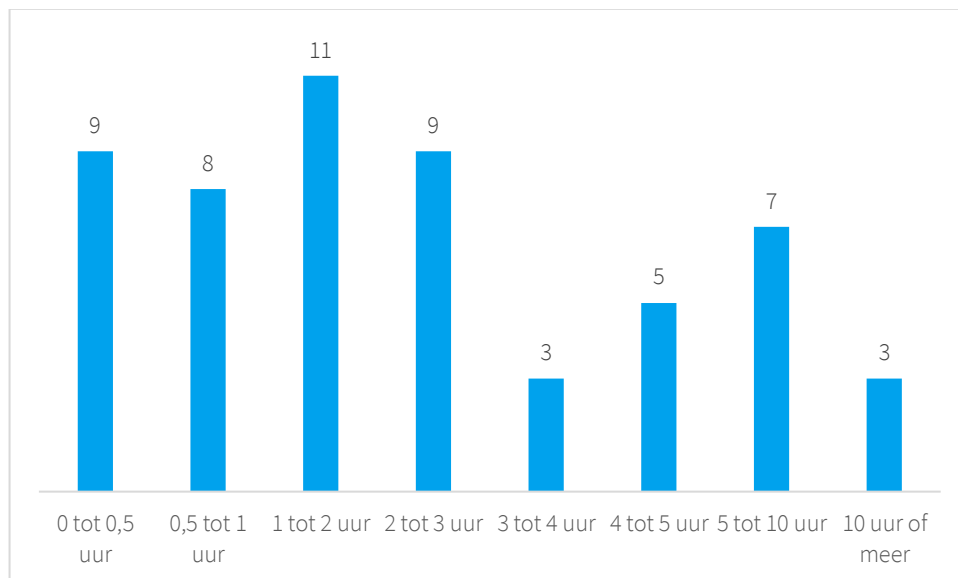
Figuur 1. Aantal vrijwilligers verbonden aan de erfgoedinstellingen op 1 september 2022 - gecategoriseerd naar grootteklassen (n = 55).

De meeste vrijwilligers werken tot 3 uur per week

Als we vervolgens kijken hoeveel uur elke vrijwilliger gemiddeld per week werkt, dan zien we dat de meeste vrijwilligers tot 3 uur per week betrokken zijn bij de erfgoedorganisaties uit het vragenlijstonderzoek, ruim de helft van de organisaties geeft dit aan (37 organisaties).

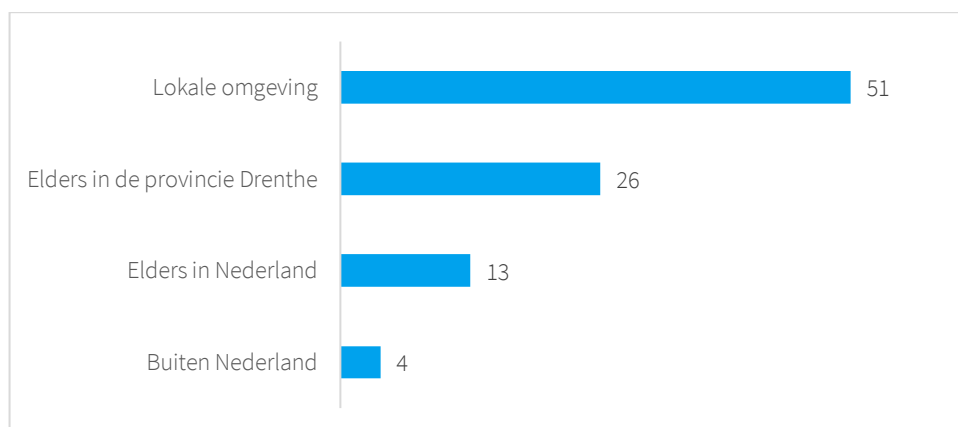
Figuur 2. Aantal uren per week per vrijwilliger (n = 55).

Erfgoedvrijwilligers vooral uit lokale omgeving

Veruit de meeste vrijwilligers die werkzaam zijn bij de erfgoedinstellingen, wonen in de plaats waar de instelling gevestigd is (51 organisaties geven dit aan). Daarnaast geeft ongeveer de helft van de organisaties aan dat een deel van de vrijwilligers uit de rest van de provincie Drenthe komt.²

Figuur 3. Woonplaats vrijwilligers (meerdere antwoorden mogelijk / n = 55)

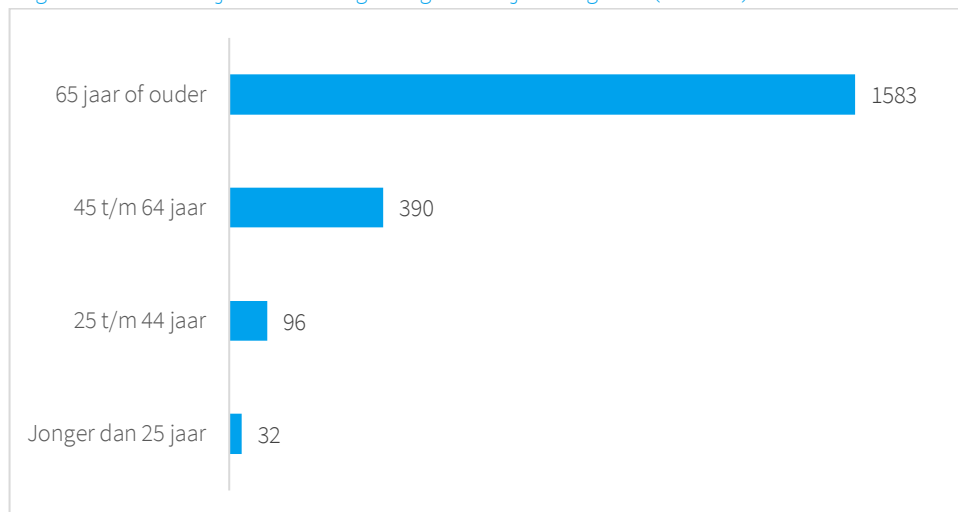

² Let op, doordat de respondenten meerdere antwoorden konden aankruisen, sluiten de antwoordcategorieën elkaar niet uit en telt het totaal niet op tot 100%.

Vooral veel oudere erfgoedvrijwilligers

Vrijwilligers van 65 jaar en ouder zijn veruit het sterkst vertegenwoordigd in het Drentse vrijwilligersbestand. Zo'n driekwart van de vrijwilligers van de deelnemende organisaties behoort tot deze leeftijdscategorie. Ongeveer een vijfde van het deelnemende vrijwilligersbestand is tussen de 45 en 64 jaar oud.

Figuur 4. Leeftijdsverdeling erfgoedvrijwilligers (n = 54)*

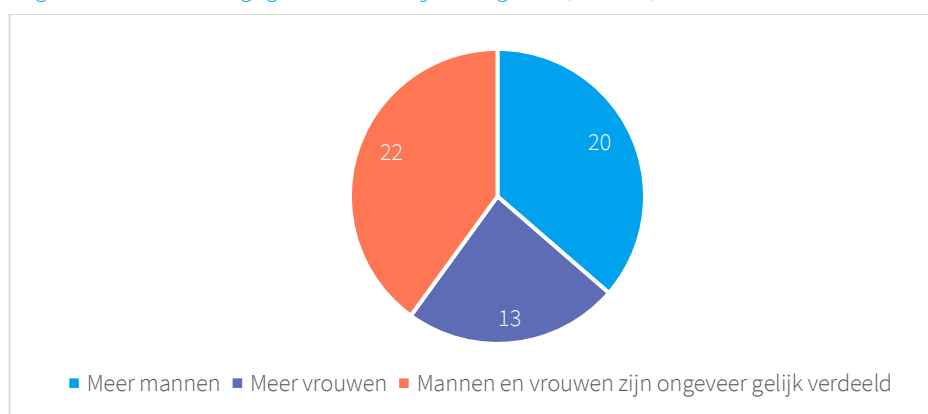

* Eén respondent geeft aan niet te weten wat de leeftijdsverdeling binnen hun erfgoedorganisatie is.

Geslachtsverdeling erfgoedvrijwilliger redelijk in balans

Iets meer dan een derde van de organisaties geeft aan dat de balans tussen mannen en vrouwen ongeveer in balans is (22 organisaties geven dit aan). Daarnaast geeft ongeveer een derde aan dat mannen oververtegenwoordigd zijn in hun vrijwilligersbestand (20 organisaties geven dit aan). Bij 13 organisaties zijn juist meer vrouwen betrokken.

Figuur 5. Verdeling geslacht vrijwilligers (n = 55)

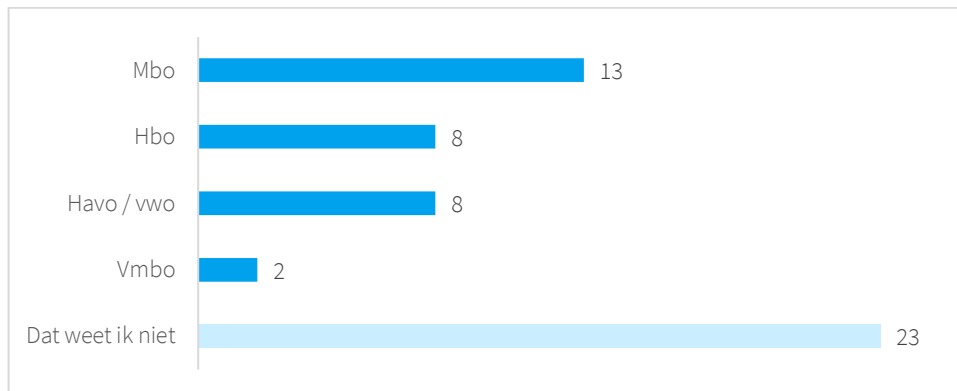

Erfgoedvrijwilligers zijn verschillend opgeleid

Het vrijwilligersbestand van erfgoed in Drenthe kent een diversiteit aan opleidingsachtergronden. Bij 13 organisaties hebben vrijwilligers met name een mbo-opleidingsachtergrond. 8 organisaties geven aan dat hun vrijwilligers vooral een hbo-opleidingsachtergrond hebben en eveneens 8 organisaties hebben vrijwilligers met

voornamelijk een havo/vwo achtergrond. De meeste organisaties geven aan dat zij niet weten wat het gemiddelde opleidingsniveau van de erfgoedvrijwilligers is (23 organisaties geven dit aan).

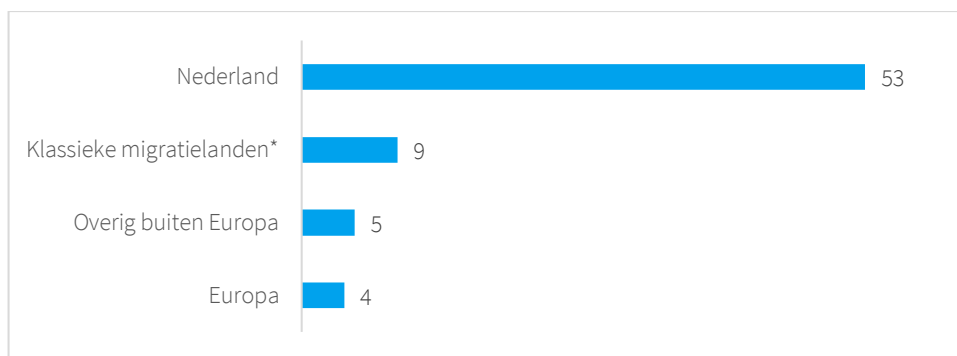
Figuur 6. Opleidingsniveau vrijwilligers (n = 54)

Erfgoedvrijwilligers vooral uit Nederland

Bij alle erfgoedorganisaties zijn vrijwilligers van Nederlandse afkomst werkzaam. Verder geven 9 organisaties aan dat zij (ook) vrijwilligers met een nationaliteit uit één van de klassieke migratielanden³ betrokken hebben, bij 4 organisaties zijn (ook) erfgoedvrijwilligers met een nationaliteit uit een ander deel van Europa dan Nederland werkzaam en bij 5 met een nationaliteit van elders uit de wereld.

Figuur 7. Welke culturele achtergronden⁴ zijn vertegenwoordigd in het vrijwilligersbestand? (meerdere antwoorden mogelijk / n = 53)**

*Onder klassieke migratielanden worden de volgende landen verstaan: Turkije, Marokko, Suriname, Indonesië en de Nederlandse Cariben.

** Eén respondent geeft aan niet te weten welke culturele achtergronden vertegenwoordigd zijn binnen hun erfgoedorganisatie.

³ Onder klassieke migratielanden worden de volgende landen verstaan: Turkije, Marokko, Suriname, Indonesië en de Nederlandse Cariben.

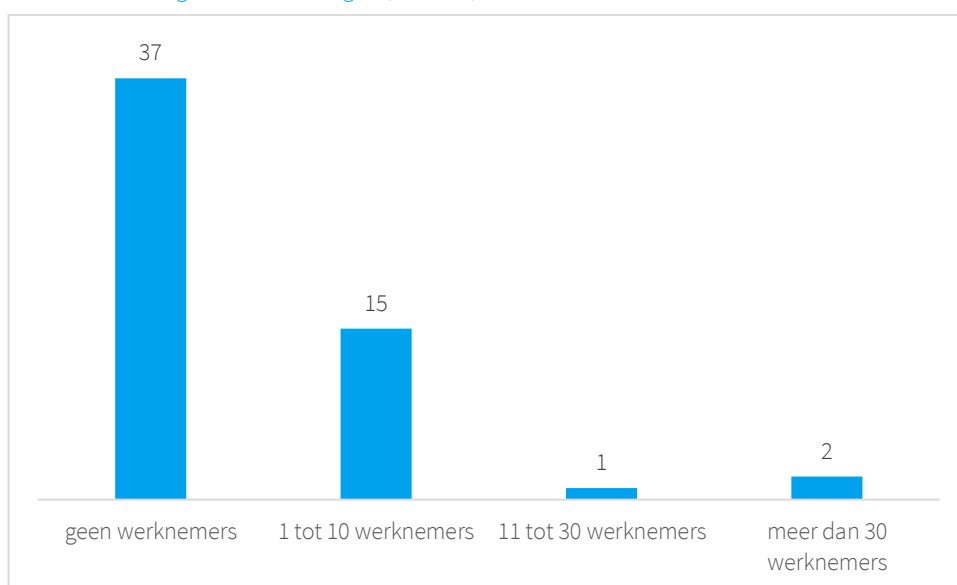
⁴ De antwoordcategorieën zijn gecategoriseerd naar de indeling die het CBS gebruikt: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/07/cbs-introduceert-nieuwe-indeling-bevolking-naar-herkomst>

2.2 Type organisatie

Veel erfgoedorganisaties werken alleen met vrijwilligers

Om – naast inzicht in het aantal vrijwilligers – meer beeld te krijgen van betaalde krachten bij de erfgoedinstellingen, vroegen we hen naar een schatting van het aantal betaalde krachten. Het gaat hierbij om medewerkers in vaste dienst, tijdelijke dienst, projectcontracten en ingehuurde ZZP'ers. Bij ruim twee derde van de organisaties zijn enkel vrijwilligers betrokken (37 organisaties). Verder geven 15 organisaties aan dat zij 1 tot en met 10 werknemers betrokken hebben. Bij 3 organisaties zijn meer dan 11 werkzame personen betrokken.

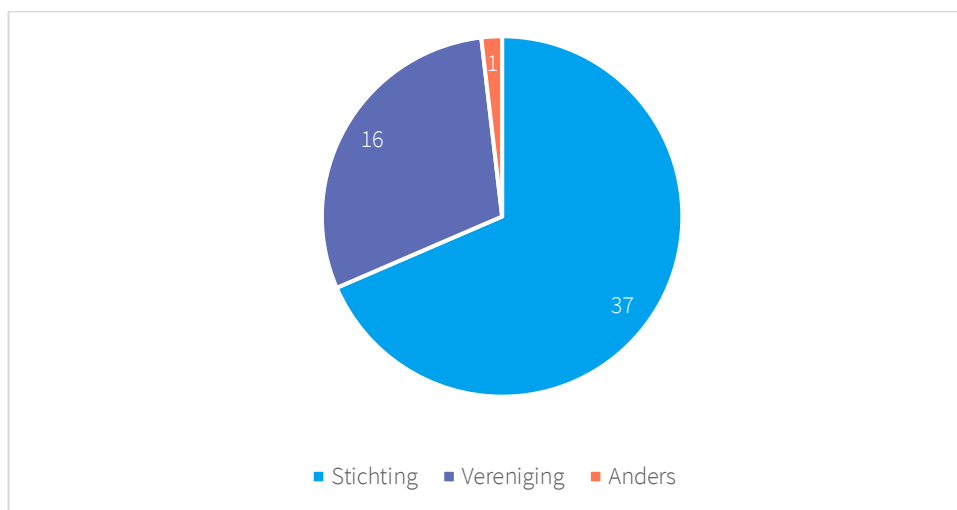
Figuur 8. Kun je een inschatting maken van het aantal werkzame personen dat op 1 september 2022 betaald werk verrichtte bij jullie erfgoedinstelling? (n = 55).

Erfgoedorganisaties zijn vooral stichtingen

De meeste erfgoedorganisaties zijn georganiseerd als een stichting: dit geldt voor ruim twee derde van de deelnemende initiatieven (37 organisaties). Ruim een kwart is georganiseerd als een vereniging. De erfgoedorganisatie die aangeeft anders georganiseerd te zijn, geeft aan een stichting te zijn, maar dat veel vrijwilligers vallen onder een vereniging.

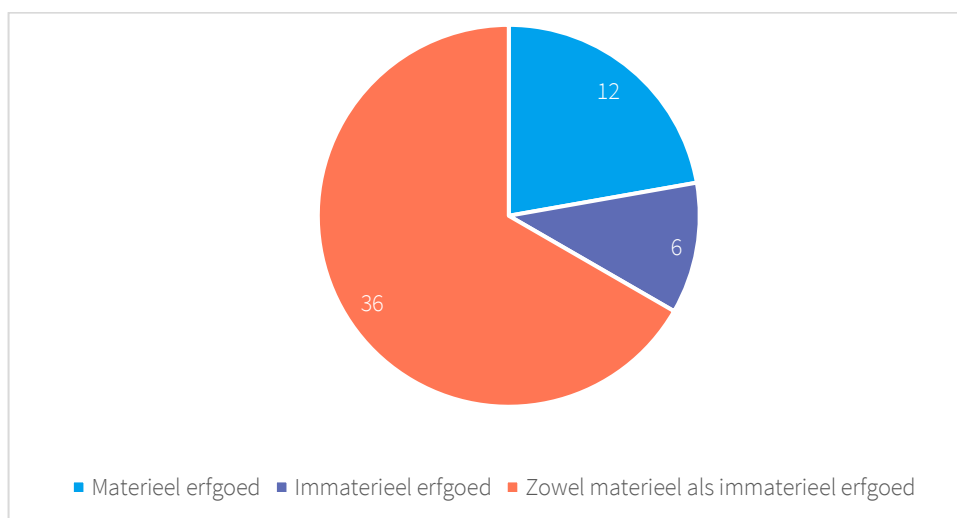
Figuur 9. Op welke manier is jullie erfgoedorganisatie georganiseerd? (n = 54)

Zowel materieel als immaterieel erfgoed

Twee derde van de organisaties geven aan te werken met zowel materieel als immaterieel erfgoed (36 organisaties). Verder geven 12 organisaties aan dat ze enkel met materieel erfgoed werken, 6 organisaties werken enkel met immaterieel erfgoed.

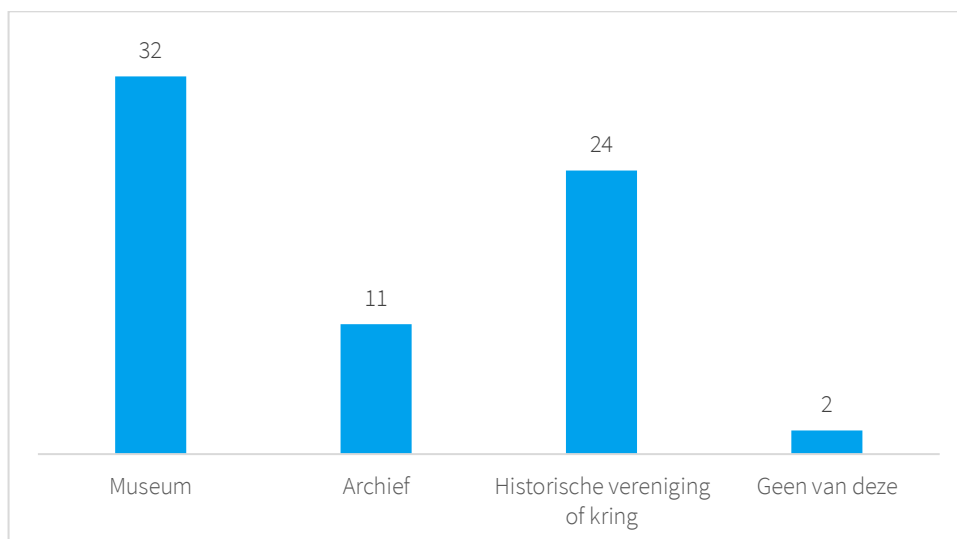
Figuur 10. Werkt jullie erfgoedinstelling met materieel of immaterieel erfgoed? (n = 54)

Voornamelijk musea in Drenthe

Meer dan de helft aan de erfgoedorganisaties in Drenthe die meegedaan hebben aan het vragenlijstonderzoek, geeft aan dat ze een musea zijn (32 organisaties). Verder zijn er 24 organisaties die zich typeren als historische kring en 11 als een archief. 2 organisaties geven aan dat ze een ander type organisatie zijn.

Figuur 11. Behoort jullie erfgoedinstelling tot de volgende type organisaties? (meerdere antwoorden mogelijk) (n = 54)

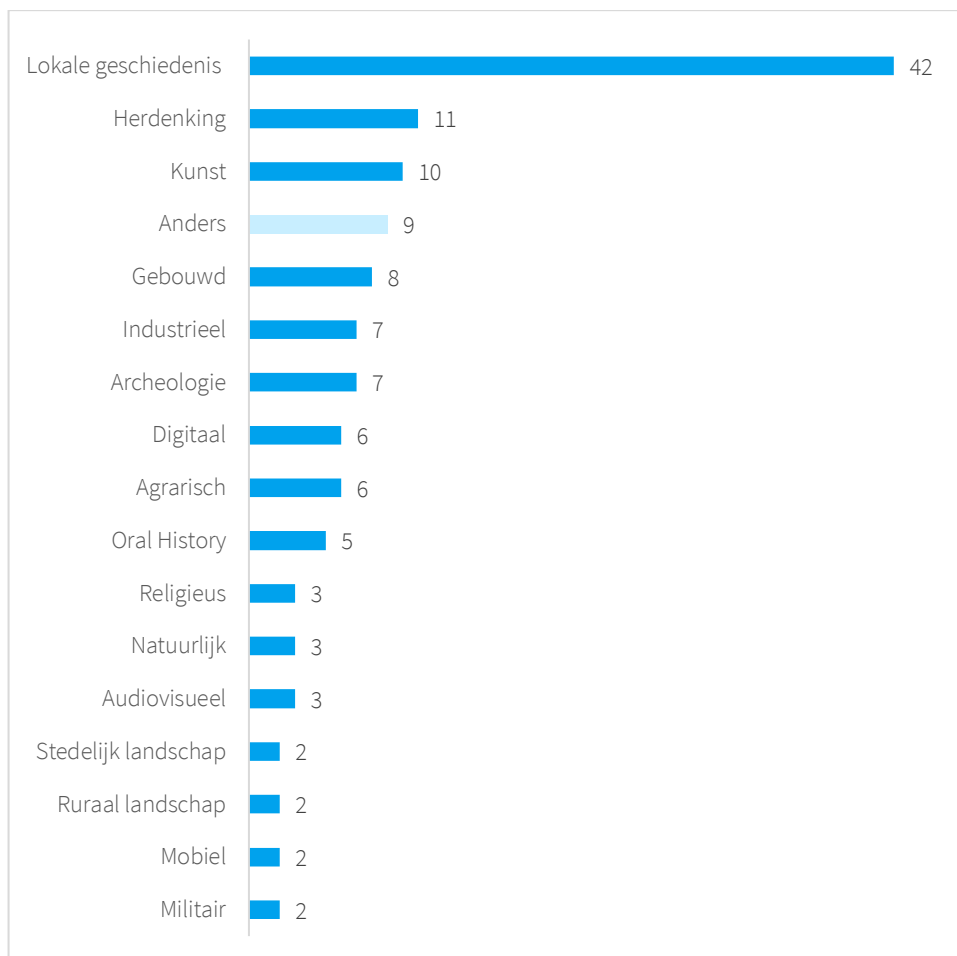

Het thema lokale geschiedenis overheerst

In Drenthe is de lokale geschiedenis een groot thema bij de erfgoedorganisaties. Ruim drie kwart van de erfgoedorganisaties typeert zich als een organisatie die vanuit dit thema werkt (42 organisaties). Verder zien we dat de thema's herdenking (11 organisaties), kunst (10 organisaties) en gebouwd (8 organisaties) het vaakst genoemd worden. Ook is te zien dat 9 van de erfgoedorganisaties heeft aangegeven zich te typeren met een ander thema dan de aangegeven selectie. Hier wordt bijvoorbeeld genoemd: oorlogsgeschiedenis, cultuur historisch, genealogie en kledinghistorie.

Verder typeert geen van de instellingen zich met de volgende thema's: culinair, funerair, klinkend, maritiem, roerend en varend.

Figuur 12. Met welk van onderstaande thema's typeert jullie erfgoedinstelling zich het meest? (Maximaal 3 antwoorden mogelijk / n = 54)

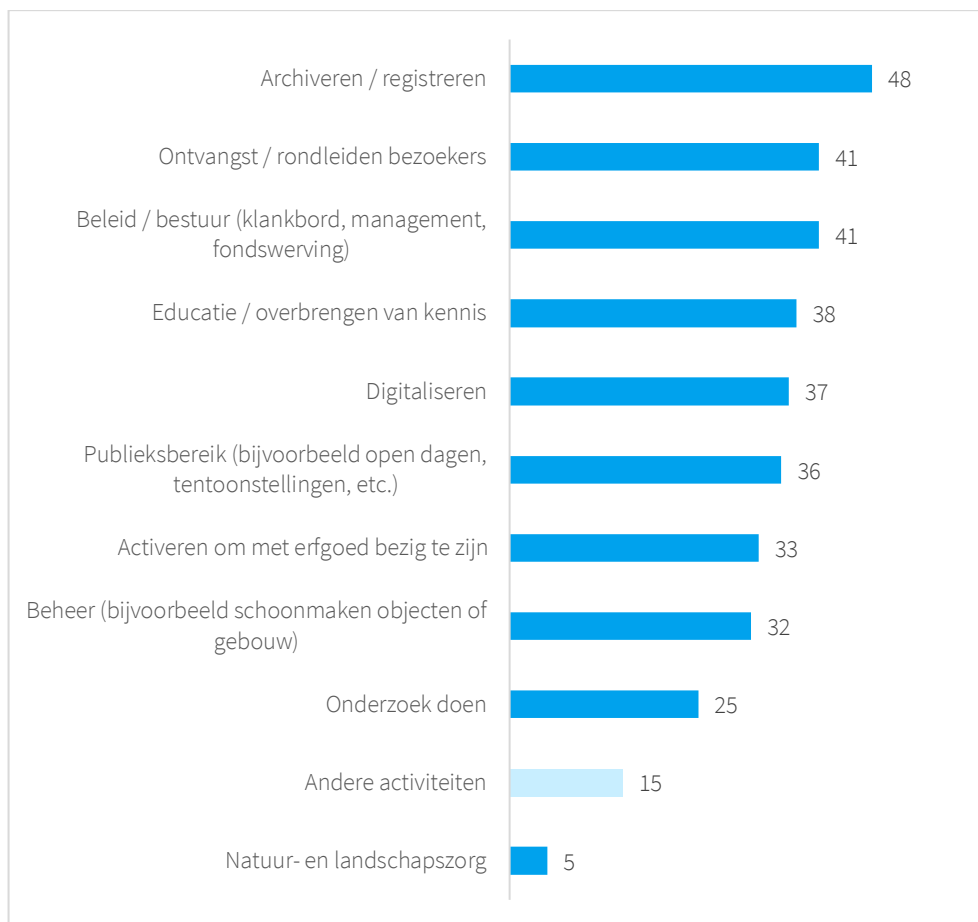
2.3 Activiteiten

Vrijwilligers doen veel verschillende activiteiten

Erfgoedvrijwilligers van de bevroegde instellingen doen veel verschillende activiteiten binnen de verschillende instellingen. We zien dat erfgoedvrijwilligers voornamelijk bezig zijn met archiverende of registrerende taken (48 organisaties geven dit aan), het ontvangen en rondleiden van bezoekers (41 organisaties) en met het beleid of bestuur binnen de organisatie (41 organisaties). Ook geven veel organisaties aan dat hun vrijwilligers bezig zijn met educatieve activiteiten of het overbrengen van kennis (38 organisaties), digitalisering (37 organisaties) of taken rondom publieksbereik (36 organisaties). Ook noemen 15 organisaties nog wat andere activiteiten, zoals het schrijven, uitbrengen of publiceren van artikelen en tijdschriften, het organiseren van workshops en lezingen, en het verzamelen van kennis en collecties.

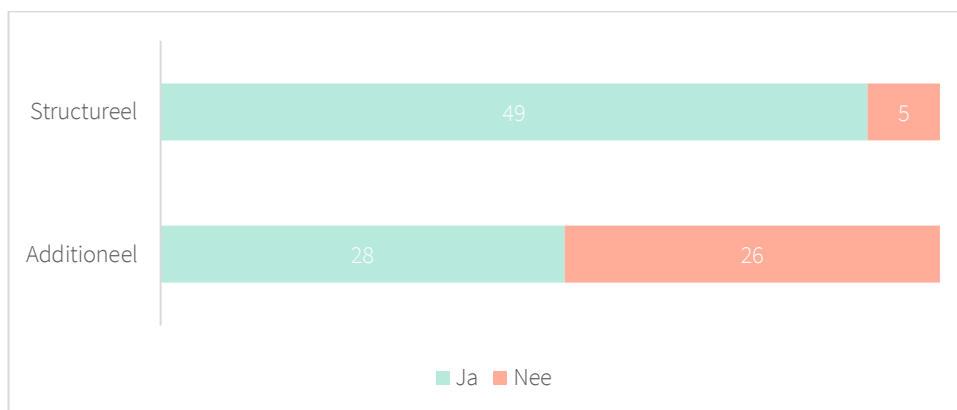
Figuur 13. Welke activiteiten worden binnen jullie erfgoedinstelling uitgevoerd door vrijwilligers? (meerdere antwoorden mogelijk / n = 54)

Erfgoedvrijwilligers worden ingezet voor structurele activiteiten

We vroegen de erfgoedorganisaties ook naar de invulling van de activiteiten die de erfgoedvrijwilligers voor hun rekening nemen. Bij veruit de meeste erfgoedinstellingen pakken de vrijwilligers structurele activiteiten op (49). Bij structurele activiteiten valt te denken aan de vaste basistaken van de organisatie, zoals het behouden, onderhouden of archiveren van erfgoed, communicatie en marketing. Ongeveer de helft van de instellingen geeft aan dat de erfgoedvrijwilligers (ook) additionele activiteiten uitvoeren (28). Met additionele activiteiten worden extra- of neventaken bedoelt, zoals het organiseren van of meehelpen bij een eenmalig evenement, of een extra tentoonstelling.

Figuur 14. Voeren vrijwilligers structurele / additionele activiteiten binnen de organisatie uit? (n = 54).

2.4 Motivaties en drijfveren

Doorgeven en bewaren van erfgoed belangrijker dan sociaal aspect

Wanneer we de erfgoedorganisaties vragen waarom de vrijwilligers binnen hun organisaties werken met erfgoed, is de voornaamste reden dat zij een historisch verhaal willen vertellen of bewaren: 45 organisaties geven dit aan. Ook het doorgeven van erfgoed aan volgende generaties wordt als belangrijke motivatie genoemd, 44 organisaties geven dit aan. Het sociale aspect is ook belangrijk, maar dus niet belangrijker als het doorgeven en bewaren van het erfgoed: 36 organisaties geven aan dat vrijwilligers met erfgoed werken om hun sociale contacten te bevorderen en 34 geven als motivatie aan om onderdeel te zijn van een gemeenschap. Traditie of nostalgie is volgens de erfgoedorganisaties een veel minder belangrijke motivatie van vrijwilligers om met erfgoed te werken. De 4 organisaties die een andere reden noemen, noemen de betrokkenheid bij de stad of het erfgoed, of dat het een hobby is van de erfgoedvrijwilligers.

Figuur 15. Waarom werken vrijwilligers binnen jouw instelling met erfgoed, denk je? (meerdere antwoorden mogelijk / n = 54)

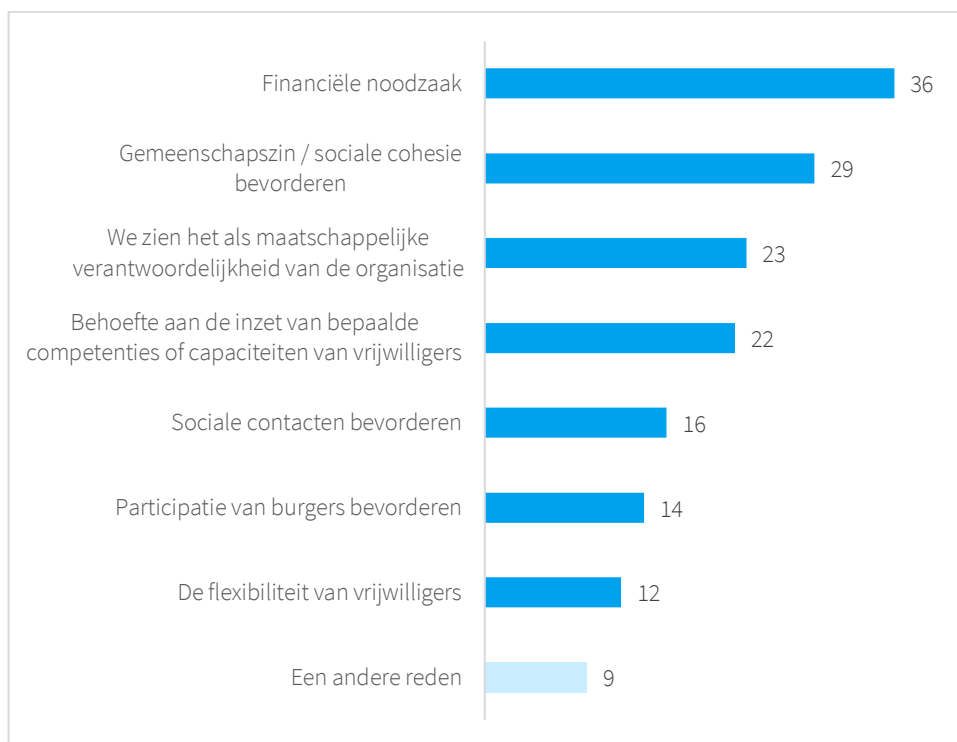

Werken met vrijwilligers: vooral een financiële noodzaak

Het werken met vrijwilligers lijkt voor erfgoedorganisaties één hoofdreden te hebben: 36 organisaties werken met vrijwilligers uit financiële noodzaak. Daarnaast wordt door 29 organisaties aangegeven dat zij met vrijwilligers werken om de gemeenschapszin of de sociale cohesie te bevorderen.

Daarnaast geven 9 organisaties nog een andere motivator aan, namelijk dat er geen geld is voor betaalde krachten of de organisatie überhaupt enkel met vrijwilligers werkt. Ook benoemt een organisatie dat het een afspraak met de gemeente is.

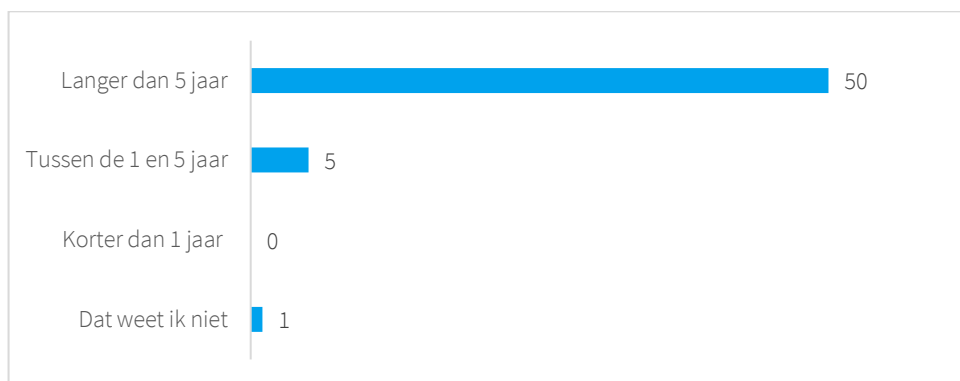
Figuur 16. Waarom werkt jouw instelling met vrijwilligers, denk je? - uitgesplitst naar grootteklassen aantal vrijwilligers (meerdere antwoorden mogelijk / n = 54)

Erfgoedvrijwilligers zijn langdurig betrokken

Bij bijna alle erfgoedorganisaties zijn hun vrijwilligers over het algemeen langer dan vijf jaar betrokken bij de organisatie (50 organisaties geven dit aan). Slechts een enkeling is korter dan 5 jaar betrokken als erfgoedvrijwilliger. Door geen van de organisaties wordt aangegeven dat hun vrijwilligers over het algemeen korter dan een jaar betrokken zijn.

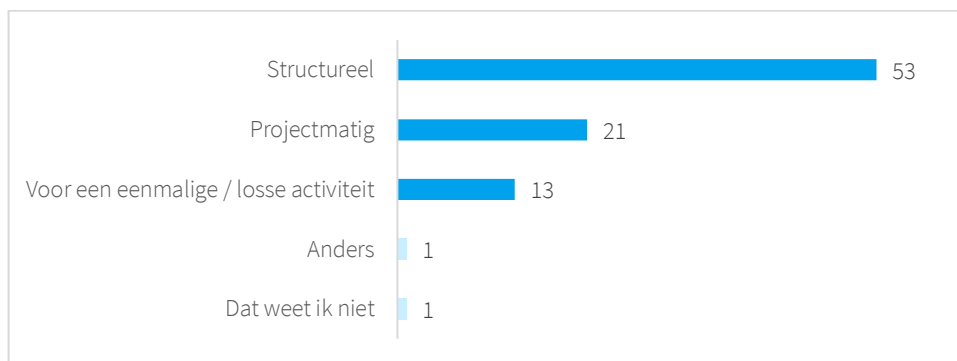
Figuur 17. Hoe lang zijn vrijwilligers over het algemeen betrokken bij jullie erfgoedinstelling? (meerdere antwoorden mogelijk / n = 54)

Structurele betrokkenheid van vrijwilligers

De erfgoedvrijwilligers zijn niet alleen langdurig betrokken, maar ook structureel. Bijna alle organisaties geven aan dat vrijwilligers structureel betrokken worden (53 organisaties). Verder zijn bij 21 organisaties vrijwilligers ook projectmatig betrokken. Bij een kleiner deel van de erfgoedorganisaties werken vrijwilligers eenmalig of voor losse activiteiten (13 organisaties geven dit aan). De organisatie die aangeeft dat vrijwilligers op een andere manier betrokken zijn, geeft aan dat sommige vrijwilligers enkele keren per jaar helpen bij specifieke evenementen.

Figuur 18. Op welke manier zijn vrijwilligers over het algemeen betrokken bij jullie erfgoedinstelling? (meerdere antwoorden mogelijk / n = 54)

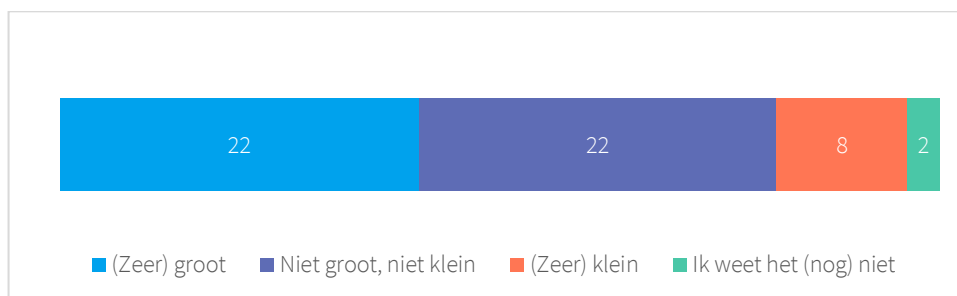

2.5 Impact COVID-19

Coronacrisis heeft impact op erfgoedorganisaties

22 organisaties geven aan dat de impact van de coronacrisis op hun instelling (zeer) groot is. Een even grote groep neutraal over de impact. Slechts 8 organisaties ervaren weinig of geen impact. 2 organisaties geven aan (nog) niet te weten wat de impact van de coronacrisis op hun organisatie is. De organisaties die aangeven dat de impact op hun organisatie (zeer) groot is, geven aan dat dit komt doordat zij grotendeels verplicht moesten sluiten. Ook geven meerderen aan dat bepaalde activiteiten niet konden doorgaan, dat er minder bezoekers waren (of zijn), dat er veel aanpassingen nodig waren en dat de financiële impact (geen inkomsten) groot was.

Figuur 19. In algemene zin, hoe groot is de impact van de coronacrisis op jouw instelling tot nu toe? (n = 54)

Aantal vrijwilligers is stabiel in tijden van corona

Ondanks dat veel erfgoedorganisaties een grote impact ervaren, is het aantal vrijwilligers sinds het uitbreken van de coronacrisis bij ruim driekwart van de organisaties stabiel (42 organisaties). Bij 2 van de ondervraagde organisaties is het aantal vrijwilligers zelfs toegenomen. 9 organisaties geven aan dat het aantal vrijwilligers is gedaald sinds het uitbreken van de pandemie.

Figuur 20. Hoe zou je de ontwikkeling van het aantal vrijwilligers binnen jouw erfgoedinstelling omschrijven sinds⁵ het uitbreken van de COVID-19 pandemie? (n = 54)

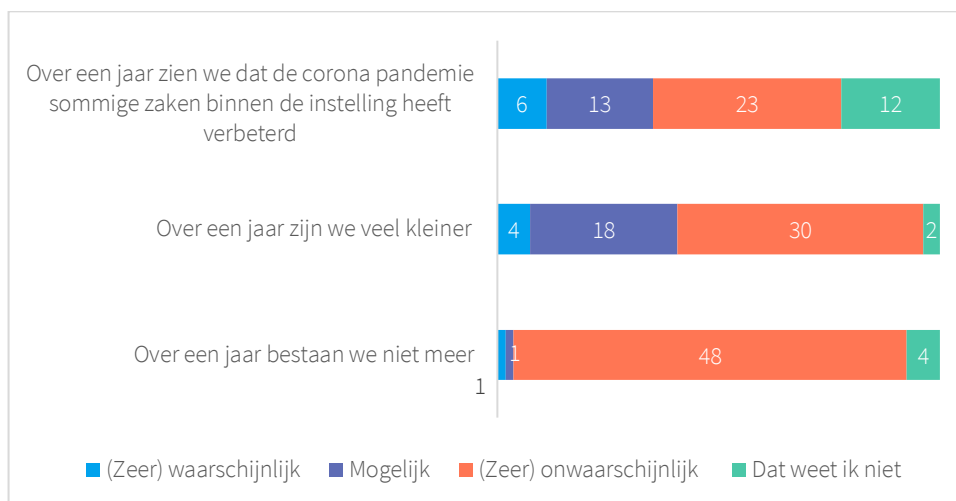
Respondenten geven aan dat met name de wat oudere vrijwilligers gestopt zijn. De type vrijwilligers die gestopt zijn, zijn verschillend. Dit waren bijvoorbeeld gastheren en -vrouwen, baliemedewerkers of mensen die in de horeca meehielpen.

Erfgoedorganisaties zijn optimistisch over de toekomst

De meeste organisaties geven aan dat ze het onwaarschijnlijk achten dat ze over een jaar niet meer bestaan (48 organisaties). Over de stelling 'over een jaar zijn we veel kleiner' zijn de organisaties wat meer verdeeld: 4 organisaties schatten dit als waarschijnlijk, 18 als mogelijk en 30 als onwaarschijnlijk. Verder zien we dat 6 organisaties verwachten dat de coronapandemie sommige zaken binnen hun instelling zal verbeteren, 13 denken dat dit mogelijk is.

⁵ Let op: we vragen naar de ontwikkeling van het vrijwilligersbestand **sinds** het uitbreken van de coronacrisis. We weten dus niet of het aantal vrijwilligers is veranderd in vergelijking met **voor** de coronacrisis. Onderzoek van het CBS onder musea laat bijvoorbeeld zien dat het aantal vrijwilligers is afgenomen van 646 FTE naar 434 FTE over de periode 2019-2020. We kunnen aannemen dat dit voor andere erfgoeddomeinen tevens het geval is. Zie hier: https://www.cbs.nl/-/media/_excel/2022/12/musea-2009-2020.xlsx

Figuur 21. Hoe waarschijnlijk acht je de volgende scenario's voor jouw instelling? (n = 54)

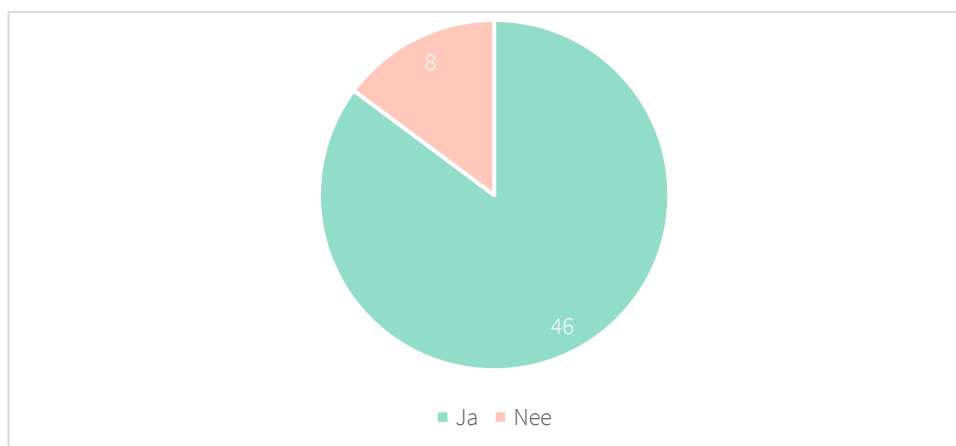

2.6 Ondersteuning en Samenwerking

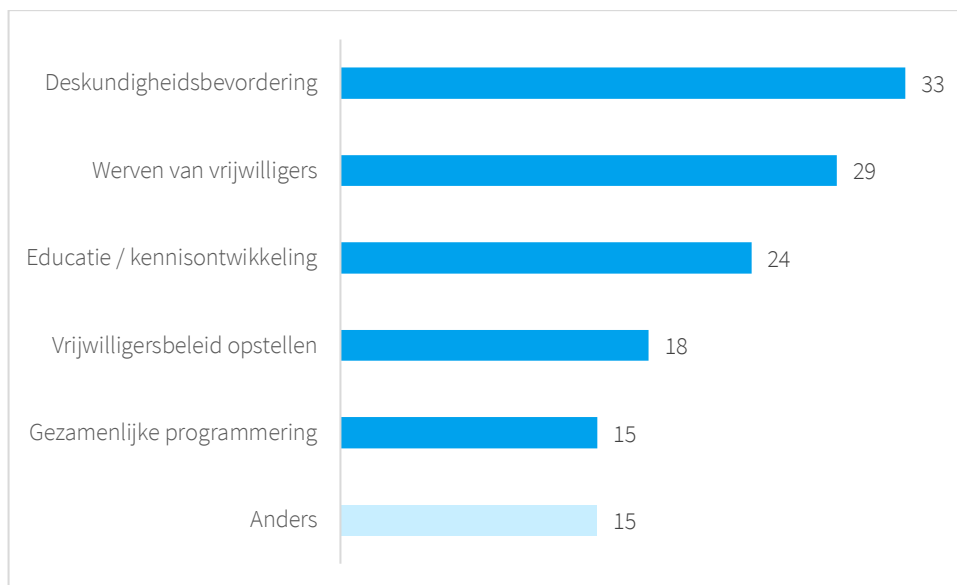
Erfgoedinstellingen hebben behoefte aan ondersteuning

Een aanzienlijke meerderheid van de erfgoedinstellingen heeft behoefte aan ondersteuning vanuit de provincie Drenthe via een provinciaal erfgoedprogramma (46 organisaties). Deze ondersteuning zou dan met name plaats moeten vinden op het gebied van deskundigheidsbevordering (33 organisaties geven dit aan) of op het werven van vrijwilligers (29 organisaties). Financiële ondersteuning wordt het vaakst genoemd bij andere vormen van ondersteuning waar erfgoedorganisaties behoefte aan hebben. Daarnaast worden educatie over nieuwe wetgeving (zoals privacy en digitale veiligheid), PR en marketing, digitalisering en hulp bij het behoud van de collectie genoemd als ondersteuningsbehoeften van de erfgoedinitiatieven.

Figuur 22. In Drenthe bestaat momenteel nog geen provinciaal programma om erfgoedinstellingen te ondersteunen. Heeft jullie erfgoedinstelling hier behoefte aan? (n = 54)

Figuur 23. Op welke onderwerpen hebben jullie behoefte aan ondersteuning vanuit een provinciaal ondersteuningsprogramma? Meerdere antwoorden mogelijk. (n = 46*)

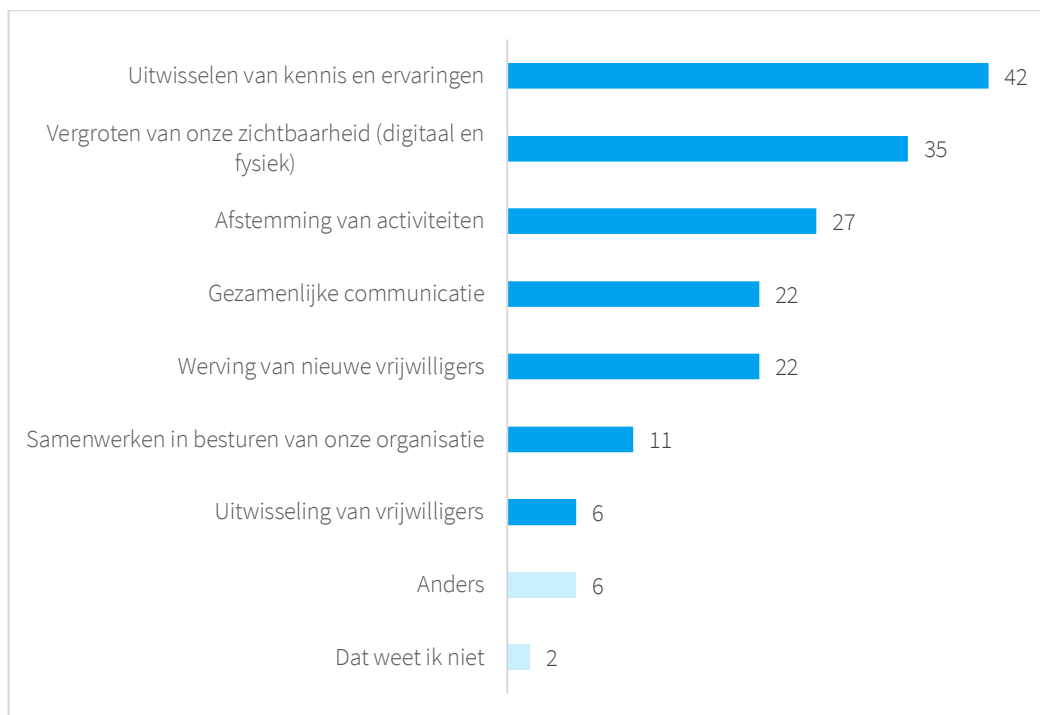

* Alleen gevraagd aan respondenten die aangaven behoefte te hebben aan een provinciaal programma.

Kansen voor samenwerking met name op het gebied van uitwisseling van kennis en ervaringen

De kansen voor samenwerking met andere erfgoedinstellingen liggen volgens de respondenten met name op het gebied van het uitwisselen van kennis en ervaringen (42 organisaties geven dit aan). Ook zien zij mogelijkheden tot samenwerking op het gebied van het vergroten van de zichtbaarheid (35 organisaties). Bij andere vormen van samenwerking worden bijvoorbeeld nog ledenwerving en het organiseren van gezamenlijke activiteiten benoemd.

Figuur 24. Welke mogelijkheden en kansen zien jullie voor samenwerking met andere erfgoedinstellingen in Drenthe? Meerdere antwoorden mogelijk. (n = 54)

Bijlage A Onderzoeksverantwoording

Het PON & Telos en Pyrrhula Research Consultants hebben in samenwerking met Drents Archief en Platform Drentse Musea onderzoek verricht naar het erfgoedvrijwilligersbestand in de provincie Drenthe. Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van verschillende onderzoeksmethoden. In dit rapport zijn de resultaten van het vragenlijstonderzoek te vinden. De inventarisatie naar het vrijwilligersbestand in Drenthe volgt later separaat.

Vragenlijstonderzoek

De vragenlijst van dit onderzoek is opgesteld op basis van het eerdere erfgoedonderzoek voor Erfgoedhuis Zuid-Holland en de geleerde lessen daaruit. De vragenlijst is aangevuld met maatwerkvragen, welke zijn opgesteld in samenspraak met de betrokkenen van Drents Archief, Platform Drentse Musea en de onderzoekers van Het PON & Telos en Pyrrhula Research Consultants.

De vragenlijst is via twee manieren verspreid. Enerzijds is de vragenlijst verspreid aan het adressenbestand van Drents Archief en Platform Drentse Musea. Het gehele adressenbestand kreeg een persoonlijke link om de vragenlijst in te vullen. Hierdoor kon bijgehouden worden wie de vragenlijst had ingevuld en wie niet. Anderzijds is gewerkt middels een open (anonieme) link. Deze open link is verspreid via de (social) media kanalen en persoonlijke inspanning van Drents Archief en Platform Drentse Musea om zo de respons te versterken.

De vragenlijst stond open van dinsdag 6 juni tot maandag 10 juli 2023. In totaal hebben 55 erfgoedorganisaties meegedaan aan het vragenlijstonderzoek. In onderstaande tabel is de respons naar type vragenlijst te vinden.

Tabel 25. Respons vragenlijstonderzoek

Type vragenlijst	Aantal respondenten	%
Persoonlijke link	49	89%
Open (anonieme) link	6	11%
Totale respons	55	

pyrrhula

RESEARCH CONSULTANTS

OPGERICHT IN
1947

GEVESTIGD IN
TILBURG

KENNISONDERNEMING

STICHTING ZONDER WINSTOOGMERK

AANTAL MEDEWERKERS

30

INTENSIEVE SAMENWERKINGEN

MET UNIVERSEITEN EN ANDERE
KENNISINSTELLINGEN

SPECIFIEKE THEMA'S

- > VEERKRACHT
- > RUIMTE EN ENERGIE
- > OMGEVING
- > ARBEID
- > CULTUUR
- > ERFGOED
- > MIGRATIE
- > PARTICIPATIE
- > JEUGD
- > STURING

ONZE OPDRACHTGEVERS

- > PROVINCIES
- > GEMEENTEN
- > ZORG- EN WELZIJNSINSTELLINGEN
- > FONDSEN

HET
pon | telos

Over Het PON & Telos

Maatschappelijke besluitvorming verbeteren

Wij zijn een sociale kennisonderneming in het hart van de samenleving. We beschouwen het als onze opdracht om maatschappelijke besluitvorming te verbeteren. Dat doen we door wetenschappelijke kennis met kennis van de praktijk te verbinden. We zijn van data, feiten en cijfers, maar geven die altijd een gezicht. Waarbij iedere stem telt. Voorkeuren en meningen halen we op, onderzoeken we, analyseren we en duiden we. Met prikkelende aanpakken en innovatieve methoden. Daarbij zijn we altijd gericht op duurzaamheid: de harmonieuze verbinding tussen sociale, ecologische en economische doelstellingen. Zo dragen we bij aan de kwaliteit van samenleven, nu en in de toekomst.

Met een multidisciplinair en creatief team van bijna 30 adviseurs en onderzoekers werken we vooral voor lokale en regionale overheden in Nederland (met een sterke kennispositie in Noord-Brabant), maar ook voor corporaties, banken, zorg- en welzijnsinstellingen, fondsen en maatschappelijke organisaties. We werken daarbij intensief samen met universiteiten en andere kennisinstellingen en zijn officieel partner van Tilburg University. Met onze kennis en inzichten adviseren we beleidsmakers en bestuurders. Zodat ze afgewogen keuzes kunnen maken. Zodat ze bestuurlijk kunnen vernieuwen. En zodat ze een positieve impuls kunnen geven aan de samenleving van morgen.

Stationsstraat 20c
5038 ED Tilburg
+31 (0)13 535 15 35
info@hetpon-telos.nl
hetpon-telos.nl